

Sistematiik Derleme ♦ Systematic Review

Temel Kavramlar Çerçevesinde Birleşmiş Milletler Barış Gücü Operasyonları

United Nations Peacekeeping Operations in the Framework of Basic Concepts

Çağlar ÖZER¹¹Dr. İstanbul Kent Üniversitesi, caglarozzer_62@hotmail.com, ORCID: 0000-0003-3090-4740

MAKALE BİLGİSİ

ÖZ

Anahtar Kelimeler:

Barış Gücü
Barış Gücü Operasyonları
Birleşmiş Milletler
Barışı Koruma
Barışı Destekleme

Bu çalışmada Birleşmiş Milletler (BM) barış gücü operasyonları temel kavramlar çerçevesinde incelenmiştir. Bu doğrultuda çalışmada öncelikle barışı korumada temel kavramlar ele alınarak bir anlam karmaşası oluşmasının önüne geçilmeye çalışılmıştır. Barışı koruma ile ilgili temel kavramlar incelendiğinde söz konusu kavramların birbirinin içine geçmiş olduğu görülmektedir. Takip eden bölümde ise barış gücü operasyonlarının Soğuk Savaş dönemine bağlı olarak tarih içerisinde değişimi incelenerek süreç içerisinde nasıl bir evrim geçirdiklerinin anlaşılması amaçlanmıştır. Barış gücü misyonlarının görevlendirilmesinde uluslararası hukukta ortaya çıkan çelişkilere de bu çalışmada açıklık getirilmesi amaçlanmıştır. BM barış operasyonları çatışma ortamının henüz yeni bittiği ya da halen devam eden sorunlu bölgelerde yapılmaktadır. Araştırmada BM barış operasyonlarındaki temel ilkeler sıralanarak, söz konusu ilkelerin operasyonların ilk yıllarından itibaren nasıl uygulandığı açıklanmıştır.

ARTICLE INFO

ABSTRACT

Keywords:

Peace Corps
Peacekeeping Operations
United Nations
Peacekeeping
Promoting Peace

In this study, United Nations (UN) peacekeeping operations are analyzed within the framework of basic concepts. In this respect, the study first tries to prevent a confusion of meaning by addressing the basic concepts of peacekeeping. When the basic concepts of peacekeeping are analyzed, it is seen that these concepts are intertwined with each other. In the following section, it is aimed to understand how peacekeeping operations have evolved in the process by examining the evolution of peacekeeping operations in history depending on the Cold War period. This study also aims to clarify the contradictions that arise in international law in the deployment of peacekeeping missions. UN peace operations are conducted in troubled areas where the conflict has just ended or is still ongoing. The study lists the basic principles of UN peace operations and explains how these principles have been applied since the first years of the operations.

1 GİRİŞ

Kendini güvende hissetme, savaşız bir ortamda yaşama ihtiyacı insanın her zaman öncelikli güvenlik konularından birisi olmuştur. Ancak uzun yıllar süren çatışma ortamları bu ihtiyacın karşılanmasını oldukça önemli bir şekilde engellemiştir. Milletler Cemiyeti vasıtaları ile sona erdirilmeye çalışılan bu çatışma ortamları yeteri kadar düzenlenememiş ve II. Dünya Savaşı sonrası yeni bir düzen olan Birleşmiş Milletler'e (BM) ihtiyaç duyulmuştur. Tüm üyelerinin egemen eşitliği ilkesine dayanan Birleşmiş Milletler Örgütü, II. Dünya Savaşı sonrasında 24 Ekim 1945 tarihinde 51 devletin katılımıyla kurulmuştur (Gülmez, 2004: 2). BM'nin en temel amacı uluslararası barışı ve güvenliği korumaktır. Söz konusu amaç haricinde insanların onur ve şerefini, hak eşitliğini, temel hak ve özgürlükleri korumayı da kendine görev edinmiştir (Ardıç, 2022: 40).

Soğuk Savaş esnasındaki iki kutuplu dünya düzeni de BM Güvenlik Konseyi'ndeki veto sistemi nedeniyle BM'in dünya barışını sağlama işlevini tam olarak yerine getirememesine sebep olmuş, dolayısıyla barış ortamının daha etkin bir biçimde kurulmasından bahsedebilmek için Soğuk Savaş sonrası dönemin gelmesi gerekmiştir. Nitekim 1992 yılındaki BM Güvenlik Konseyi'nin devlet ve hükümet başkanları düzeyindeki ilk Zirve Toplantısı'nda Soğuk Savaş sonrası koşullarda barışın korunmasında Birleşmiş Milletleri daha etkili kılma kararı alınmıştır (Demirdöğen, 1995: 106). Soğuk Savaşın sona ermesi ile beraber uluslararası ilişkilerde ve uygulamalarda önemli değişiklikler meydana gelmiştir. Bu durum, Soğuk Savaş dönemi öncesi ve sonrası genel olarak Birleşmiş Milletler Barış gücü operasyonlarında da etkilerini göstererek bazı değişimlere sebep olmuştur.

Bu çalışmada öncelikle barışı korumada temel kavramlar üzerinde durulmuş, okuyucuda kavrama bağlı bir anlam karmaşası oluşmasının önüne geçilmeye çalışılmıştır. Barışı koruma ile ilgili temel kavramlara bakıldığında nihayetinde birbirinin içine geçmiş olduğu görülmektedir.

Takip eden bölümde ise Barış gücü operasyonlarının Soğuk Savaş dönemine bağlı olarak tarih içerisinde değişimi incelenmeye çalışılmış, böylece operasyonların süreç içerisinde nasıl bir evrim geçirdiklerinin anlaşılması amaçlanmıştır. Barış Gücü Misyonlarının görevlendirilmesinde uluslararası hukukta bazı çelişkilere düşülmüş olup çalışmada bu çelişkilere de bir açıklık getirilmesi amaçlanmıştır.

BM barış operasyonları çatışma ortamının henüz yeni bittiği ya da halen devam eden sorunlu bölgelerde yapılmaktadır. Bu nedenle üzerinde titizlikle durulması gereken bazı temel ilkeler söz konusu operasyonlar süresince gözetilmektedir. Çalışmanın son bölümünde BM barış operasyonlarındaki temel ilkeler sıralanarak, söz konusu ilkelerin operasyonların ilk yıllarından itibaren nasıl uygulandığı açıklanmıştır.

2 BARIŞI KORUMADA TEMEL KAVRAMLAR

1992-1996 yılları arasında Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği yapan Butros-Gali'nin "Barış için bir Gündem" başlıklı raporunda uluslararası barışın sağlanması dört ana kavram çerçevesinde incelenmiştir (Demirdöğen, 2002: 106). Bunlar önleyici diplomasi (preventive diplomacy), barış yapma (peacemaking), barışı koruma (peacekeeping) ve çatışma sonrası barış kurma olarak adlandırılmıştır (Gali, 1992: 11). Söz konusu kavramlar barışın oluşturulma sürecinde birbirine oldukça bağlantılı olup bu çalışmalar birbirine eş zamanlı olarak yürütülebilmektedir. Bu nedenle de zaman zaman anlam karmaşası meydana gelmekte ancak temelde barışın inşası süreci tüm unsurları ile bağlantılı olduğundan eş zamanlı yürütme gerekliliği sürece destek vermektedir.

Birleşmiş Milletler Barış Güçleri ise yukarıda sayılan kavramlar bağlamında barışı tesis etmeye çalışmaktadır. Bu açıdan bakıldığında Barış Güçleri zorlayıcı tedbirler, koruma, gözlemeleme, silah denetimi, bariyer ve uçuşa kapalı bölgeler oluşturmak, önleyici konuşlandırma, ulus inşası gibi görevlerin üstlenilmesiyle çok kapsamlı bir müdahale biçimine dönüşmüştür. Nitekim BM'nin tanımına göre de Barış Gücü, çatışma ve savaşızdan olumsuz etkilenmiş ülkelere sürdürülebilir barış ortamına dönmeleri doğrultusunda yapılan yardım ve destek faaliyetlerinin tümü olarak anılmaktadır (Köse, 2006).

Genel kanı olarak BM Barış Güçlerinin görevinin sıcak çatışmanın halen devam ettiği bölgelere giderek söz konusu çatışmaları sonlandırmak olduğu düşünülmektedir. Ancak temelde Barış Gücü operasyonlarında öncelikli amaç çatışmaları durdurmaya çalışmak değildir. Ateşkesin tesisini müteakip bunu kontrol ederek tarafların ateşkes şartlarına uymalarını sağlamak; sürpriz saldırılara engel olmak; çatışmanın yayılmasını engelleyecek bariyerler ve tampon bölgeler oluşturmak ve sivillere insani yardım sağlayıp yiyecek giyecek, barınma ve güvenlik gibi temel ihtiyaçlarını karşılamak Barış Gücü misyonlarının temel amaçlarındandır

(Özdemiroğlu, 1996: 66). Barış gücü görevlerinin daha çok sıcak çatışmanın durmasından ve ateşkes ilanından sonra BM kararıyla devreye girmeleri de öncelikli amacın çatışmanın durdurulması olmadığına bir göstergesidir.

Kısaca özetlenirse; çeşitli ülkelerin askeri birlikleri, polisleri ve sivil personelinden oluşmakta olan Barış Güçleri savaşların yıkımına maruz kalmış coğrafyalarda barışın ve huzurun kalıcı olarak yerleşmesini sağlamak için çalışan Birleşmiş Milletler kuruluşu bir yapılanmadır.

2.1 Barışı Destekleme (Peace Support)

Uluslararası barış ve güvenliğin korunması, çatışmaların ortaya çıkmadan önlenmesi veya durdurulması barışın yeniden tesis edilmesi, bir ülkenin iç istikrarının sağlanması ve insanî yardım maksatlarıyla, Birleşmiş Milletler (BM) veya Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) tarafından doğrudan veya verecekleri yetkiyle, bir veya birden fazla teşkilat üyesinin önceden belirlenmiş şartlar ve esaslar çerçevesinde belirlenen sürede, normal olarak açıkça belirlenmiş amaçların gerçekleştirilmesi için, gözlemcilikten büyük çapta güç kullanılmasına kadar değişen bir yelpaze içinde yürüttükleri faaliyetlerdir (Yaman, 2007:122). Uzun vadeli bir siyasi çözüm elde etmek için tasarlanmış olan barışı destekleme operasyonları bünyesinde barış yapma, barışın tesisi, barışı koruma, barışa zorlama, çatışma önleme ve insani yardım hareketlerini kapsar (MPF, 2000: 9). Bu bağlamda barışın çerçevesi olarak görülebilecek barışı destekleme hareketleri diplomatik çabaları içeren ve amacı uzun vadeli bir barış sağlama olan belirli bir düşmana yönelik olmayan çerçeve hareketlerdir.

2.2 Barışı Koruma (Peace Keeping)

Barışı Koruma Harekâtı; bir barış antlaşmasının imzalanmasından sonra bu barış anlaşmasının uygulanmasını takip etmek, kolaylaştırmak ve diplomatik çabaları desteklemek amacıyla, BM Antlaşması'nın 6'ncı Bölümü çerçevesinde, çatışan tüm tarafların rızası sağlanarak diplomatik girişimlerden askeri faaliyetlere kadar değişen uygulamaları içeren ve tarafsız olarak icra edilen askeri harekâttir (Yaman, 2007:122). Başka bir tanımla "Uyuşmazlık taraflarının rızası ile çokuluslu polis, asker ve sivil güçlerden oluşan BM'ye bağlı kuvvetlerin uyuşmazlık bölgesine yerleştirilmesidir." (Elçi, 2022: 475). Bu operasyonlar var olan ateşkes harekâtını izlemek, insani yardım malzemelerinin güvenli bir şekilde teslimatını sağlamak amaçlı oluşturulur (MPF, 2000: 68).

2.3 Barışın Tesisi (Peace Building)

Çatışmaların sona ermesi ve ateşkesin imzalanmasını müteakip, çatışmanın nedenlerini ortadan kaldırmak, idari altyapı ve kurumları güçlendirmek suretiyle barış ortamını oluşturarak kalıcı bir barış antlaşmasının imzalanmasını sağlamak için, politik çözümleri kolaylaştırmayı amaçlayan politik, ekonomik, sosyal ve askeri tedbirleri destekleyen faaliyetlerdir (Yaman, 2007: 122; Elçi, 2022 : 475). Aynı zamanda güven duygusu ve refahı ilerletecek mekanizmaları içerir ve ekonominin yeniden inşasına destek olarak çatışmaların tekrar vuku bulmasını önler (MPF, 2000: 68). Bu çerçevede barışın korunması, çatışmanın sona ermesinin ardından sağlanan barışı sürekli kılmaktadır (Mengiler, 2014:5).

2.4 Barış Yapma (Peace Making)

Barış yapma, anlaşmazlıkları sona erdirmek ve çatışmaların barışçı yollarla çözümlenmesi maksadıyla oluşturulan diplomasi, arabuluculuk, müzakere sürecidir (MPF, 2000: 67) Çatışmanın başlamasını müteakip ateşkesin sağlanması veya barışçı bir çözümün bulunması maksadıyla yürütülen diplomatik ağırlıklı faaliyetleri kapsar. Bu faaliyetler genel olarak; siyasi görüşmeler, dostça girişim, arabuluculuk, uzlaştırma, diplomatik baskı, izole etme ve yaptırımlar gibi faaliyetleri içerir (Yaman, 2007:123).

2.5 Barışa Zorlama (Peace Enforcement) Harekâtı

Çatışan tarafların, çatışmanın sona erdirilmesine ilişkin rızalarının sağlanamaması veya niyetlerinin belirsiz olması halinde, barış, düzen ve güvenliğin muhafazası veya yeniden tesisini sağlamak için, tarafları karar ve yaptırımlara uymaya zorlamak maksadıyla BM Antlaşması'nın 7'nci Bölümü çerçevesinde icra edilen ateşkes ve barışa zorlayıcı nitelikte bir askeri harekâttir. Diğer tüm çabalar başarısız olduğunda barışa zorlama hareketinin gerekliliğinden bahsedilebilmekte olup, bu harekât askeri kuvvet kullanımını veya kuvvet kullanma tehdidini kapsar (MPF, 2000: 69). Barışa Zorlama Harekâtı, çatışma ve şiddetin mevcut olduğu karışık ortamlarda icra edilir (Yaman, 2007:123).

2.6 İnsani Yardım Harekâtı

İnsani yardım konvoylarını desteklemek ve korumak, mültecilerin veya yerinden edilmiş kişilerin geri dönüşüne yardımcı olmak, insan haklarının korunması, afet yardımı, insani yardım akışını sağlamak, mültecilerin değişimine nezaret vb. maksadıyla icra edilen faaliyetlerdir (MPF, 2000: 74). Böyle bir ekonomik güç ortamında devlet ya da devletlerce ya da uluslararası örgütlerce bir ülkedeki ağır insan hakları ihlallerini ortadan kaldırmak ve sivil halkı korumak amacıyla, kuvvet kullanılması ya da kuvvet kullanma tehdidi yapılması suretiyle yapılan müdahalelere insani müdahale denir (Yaman, 2007:123). Barışı koruma operasyonlarında mültecilerin ve sığınmacıların yardım almaları öncelikli görevlerdendir (Guehenno, 2003:170).

3 BM BARIŞ GÜCÜNÜN TARİHÇESİ

Soğuk Savaş'ın ardından birinci nesil barışı koruma operasyonları, " tarafların rızası", "barış güçlerinin tarafsızlığı" ve "meşru müdafaa dışında güç kullanılmaması" ilkeleriyle karakterize edilmiştir. Ancak Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla birlikte bu model "ikinci nesil barışı koruma operasyonlarına" dönüşmüştür. İç çatışmaların tırmanması, geleneksel barışı koruma ilkelerinden ayrılmayı gerektirmiş ve bu da siyasi faaliyetlerin yanı sıra insani ve destek görevlerinin de dahil edilmesiyle sonuçlanmıştır. 1990'ların sonuna gelindiğinde, BM'nin barışı koruma operasyonları "üçüncü nesil barışı koruma operasyonlarına" dönüşmüştür. Genellikle güç kullanımıyla ilişkilendirilen bu operasyonlar, geleneksel barışı koruma ilkelerinden önemli ölçüde ayrılmaktadır ve genellikle "üçüncü nesil BM operasyonları" olarak anılmaktadır (Ardıç, 2022: 57).

3.1 Soğuk Savaş Dönemi (Birinci Nesil)

Soğuk Savaş Dönemi, Sovyetler Birliği'nin başını çektiği Doğu Bloku ülkeleri ile Amerika Birleşik Devletleri'nin başını çektiği Batı Bloku ülkeleri arasında, İkinci Dünya Savaşı'nın bitiminden Sovyetler Birliği'nin yıkılışına kadar devam etmiş ülkeler arası kamplaşma dönemi olarak tanımlanmaktadır. Bu dönemdeki Barış Güçleri askeri güç içerenler ve gözlemci gruplar olarak ikiye ayrılmaktadır (Keskin, 1999: 69) Bu dönem içerisinde uygulamada askeri güç içerenler çoğunlukta olmasına rağmen bu tip Barış Güçlerinin oluşmasına dek geçen sürede gözlemci gruplar büyük katkılarda bulunmuşlardır. (Yaman, 2007: 10) Barış gücü operasyonlarında gözlemci gruplar az sayıda sivil personelden oluşur ve görevi sorunlu bölgelere giderek raporlar hazırlamaktır. Gözlemci gruplar birlik bazında değil kişi bazında görev yaptıklarından ve kural olarak silah taşımadıklarından kuvvet sayılmazlar (Bozkurt, 2003: 82). Bu tip Barış Güçlerinin ilki 1949 yılında İsrail ile komşuları arasındaki ateşkesi gözetlemek üzere kurulan UNTSO (United Nations Truce and Supervision Organization - BM Ateşkes Sağlama ve Denetleme Teşkilatı)'dur (Keskin, 1999: 69).

Askeri güç içeren ilk Barış Gücü ise 1956 Süveyş Krizi sonrası Genel Kurul tarafından Mısır'da kurulan UNEF (United Nations Emergency Force)'tir. BM Barış Gücü operasyonlarının kriterleri ilk olarak UNEF (BM Acil Gücü)'in kuruluşu esnasında ele alınmış ve bu tanım uluslararası sistemdeki dönüşümlere paralel olarak değişime uğramıştır. Tanımın değişmesindeki temel sebep geleneksel Barış Gücü operasyonlarının askeri görevler yerine getirmesi, yeni Barış Güçlerinin ise giderek artan bir şekilde siyasi ve insancıl unsurlar içermesidir (Keskin,1999: 72).

1945'ten sonra dünyayı daha akıllı selim kavramlarla açıkladığını iddia eden Realizm, uluslararası ilişkilerde hakim teori haline gelmiştir (Brown, Ainley, 2007: 23). Realizm devletlerin saldırgan ve güç arayışı içerisinde olmalarının onları kuran hiç de mükemmel olmayan insan malzemesinden kaynaklandığını iddia etmektedir. Realizme göre savaşın asıl nedeni insan şartlarının bir ürünü olan kıtlık değil, insan doğasının bir ürünü olan günahtır. Uluslararası ilişkiler Realizm'e göre devletlerin güç ile tanımlanan çıkarlarının peşinden koşmaları ile ilgilidir. Soğuk savaş döneminde de çıkar peşinde koşan iki kutup ülkelerinin liderleri çeşitli veto yöntemleri ile barışın inşası ve barış gücü misyonlarının kurulmasında önemli engeller oluşturmuşlardır (Henkin, 1989: 40) (Keleş vd., 1990: 4).

Soğuk Savaş dönemi boyunca toplam 13 barış gücü operasyonu devreye girmiştir (UN, 1998: 16). Söz konusu operasyonlar dönemin iç dinamiklerinden hareketle daha çok iki süper güç arasında yaşanan krizlerin tırmanarak silahlı çatışmalara dönüşmesini engellemek ve kutuplar arasında sistematik gerginliğe engel olmaktır. Bu sebeple o dönem Barış Gücü misyonlarının görev tanımı; sınırları kontrol etmek, sınır ihlallerinden dolayı çıkabilecek gerginlikleri önlemek ve tampon bölgeler oluşturmayı ve Soğuk Savaş

döneminde bu sebeple Barış Gücü birlikleri hafif silahlı güçlerden oluşmuştur (Köse, 2006) (Zartman vd., 1999: 38).

3.2 Soğuk Savaş Sonrası Dönem (İkinci Nesil)

Soğuk Savaş, İkinci Dünya Savaşı sonrasında özellikle Marshall yardımları sürecinde ortaya çıkan iki süper gücün etki/nüfuz mücadelesi nedeniyle ortaya çıkmış ve Sovyetler'in etki alanının daralmasıyla ve sonunda da bu süper gücün çöküşüyle (1991) son bulmuştur (Kolasi, 2013: 152). Bu dönemde Barış Gücü operasyonlarında daha çok Afrika ve Balkanlardaki iç savaş ve etnik/dini çatışmaları önlemek için devreye girilmiştir. İkinci nesil Barış Gücü olarak adlandırılan Soğuk Savaş sonrası dönemdeki Barış Güçlerinin temel özelliği yardım kuruluşları ve sivil aktörlerin de dahil olduğu çok boyutlu operasyonlar olmuştur. Bu dönemdeki müdahaleler iç savaşlar ve etnik çatışmalara yöneldiği için çoğu zaman egemen devletlerin rızası göz ardı edildiği veya tarafsızlık prensibinin devre dışı kaldığı yönünde eleştiriler bulunmaktadır (Köse, 2006).

1992 Ocak ayında, SSCB yıkıldıktan hemen sonra BM Genel Sekreteri Butros Gali tarafından ortaya konulan Barış İçin Gündem Planı (The Agenda for Peace)'nda uzun bir dönemi kapsayan Soğuk Savaşın BM'nin kuruluşunda verilen sözlerin yerine getirilmesini olanaksız kıldığı, yeni dönemle BM Antlaşmasının yüce hedeflerine ulaşmak, daha geniş özgürlük içinde toplumsal ilerleme ve daha iyi yaşam koşullarını gerçekleştirebilecek ve adalet ve insan haklarını güvence altına alabilecek bir BM yaratılmak için yeni bir fırsat yakalandığı vurgulanmıştır (Gali, 1992: 2). Böylece BM'nin barışın tesisinde daha aktif rol üstleneceği anlaşılmıştır.

Ayrıca, BM'nin 1945'te kuruluşundan bu yana dünyanın çeşitli yerlerinde ortaya çıkan 100'ü aşkın büyük ölçekli çatışmada yaklaşık 20 milyon kişinin öldüğüne vurgu yapılarak Soğuk Savaş dönemindeki kamplaşmaya dikkat çekilmiş ve Güvenlik Konseyi'ndeki kullanılan 279 veto nedeniyle BM'nin söz konusu bunalımlarda etkisiz kaldığı dile getirilmiştir (Gali, 1992: 7)

Soğuk Savaş sonrası BM Barış Gücü operasyonlarının niteliğini değiştiren en önemli ifadeler anılan planda kendine yer bulmuştur. Butros Gali temel hedeflerin:

“-Çatışmaya yol açabilecek durumları mümkün olduğu kadar erken bir aşamada belirlemeye ve tehlikenin kaynaklarını şiddete başvurmada diplomasi yoluyla ortadan kaldırmaya çalışmak,

-Çatışma patlak vermişse, çatışmaya yol açan sorunların çözümüne yönelik barış sağlama çabalarını başlatmak,

-Çatışma durdurulduktan sonra, barış koruma yoluyla ne denli hassas olursa olsun sağlanan barışın korunması için çalışmak ve barış yapan tarafların vardığı anlaşmaların uygulanmasına yardımcı olmak,

-Çeşitli biçimleri ile barış kurma çabalarına katkıda bulunmaya hazır olmak: iç savaş ve çatışmanın tahrip ettiği kurum ve altyapıların yeniden inşası ve savaşmış olan devletler arasında barışçı ve karşılıklı yararlı bağlar kurulması gibi,

-En geniş biçimiyle çatışmanın ekonomik çaresizlik, sosyal adaletsizlik ve siyasal baskı gibi en derinde yatan nedenlerine eğilmek”

olduğunu vurgulayarak Soğuk Savaş sonrasında yeni nesil Barış Gücü operasyonlarının niteliklerini biçimlendirmiştir (Gali, 1992: 8). Böylece rıza ve asgari güç kullanımı prensiplerinin bazı durumlarda göz ardı edilebileceği belirtilerek başlangıçta temel hedefi ateşkesi sağlamak ve korumak olan barış gücünün yeni gereksinimlerden dolayı yapısal müdahaleleri de içeren daha geniş kapsamlı bir görev tanımına evrilmesi sağlanmış ve güvenlik, insani yardım ve siyasi/sosyal yapıların oluşturulması ikinci nesil barış gücünün temel hedefleri olmuştur. Bu temel hedeflerin inşası içinse Soğuk Savaş sonrasında barış gücü birliklerinin yapısının çok uluslu, çok boyutlu, çok kültürlü hale gelmesi; hedef ve misyonların daha geniş kapsamlı olması; askerler, diplomatlar ve sivil unsurların koordineli bir şekilde çalışmaya başlamaları gerekmiştir. (Köse, 2006).

3.3 Şimdiki Zaman (Üçüncü Nesil)

Soğuk Savaş sonrasında önem kazanmaya başlayan insan hakları ihlalleri gibi yeni tehdit anlayışları ve bu tehditlere yönelik devletlerin ve gittikçe önemi artan uluslararası kuruluşların nasıl yetkilere sahip olması gerektiği tartışmaları BM Barış Gücü operasyonlarının da tesis edilme sebeplerini değiştirmiştir.

Özellikle Soğuk Savaş'ın sona ermesinden itibaren, uluslararası alandaki tehdit anlayışında önemli değişiklikler meydana gelmesi sebebiyle sadece ülkelere yönelik klasik askeri tehditlerden değil aynı zamanda farklı hedef noktaları ve çözüm yöntemleri olan tehditlerden de bahsedilir hale gelmiştir. İklim değişikliği, yaygın hastalıklar, uyuşturucu tehdidi, dünya genelindeki terörist saldırılar ve insan hakları ihlalleri gibi sadece herhangi bir ülkeyi değil, uluslararası alandaki tüm aktörleri etkileyen ve bireysel çabalar yerine tüm bu aktörlerin işbirliği yapmasıyla çözülebilecek bu yeni tehdit anlayışı, uluslararası tartışmalarda BM Barış Gücü operasyonlarının gerekliliğine olan inancı arttırmıştır.

Uluslararası toplumda devletler dışındaki diğer aktörlerin ve etik değerlerin vurgulanmaya başlaması ile birlikte insan hakları ve bu hakların ihlali durumunda devletlerin ve uluslararası kuruluşların yüklenmesi gereken sorumluluklar, insan hakları ihlallerine yönelik "insani müdahale" ve "koruma sorumluluğu/responsibility to protect (R2P)" gibi kavramları pek çok tartışmada incelenen konular haline getirmiştir (Taşlıcalı Koç, 2023: 383). Türkçeye "Koruma Sorumluluğu" olarak çevrilen R2P, 2005 yılındaki BM Dünya Zirvesi kararlarından biri olan "Responsibility to Protect" şartının kısaltılmış hali olup, BM bildirgesinde şu şekilde özetlenmiştir (Arsava, 2011: 108):

"Devletin birinci sorumluluğu yurttaşlarını etnik temizlik, savaş suçları, soykırım ve insanlığa karşı suçlardan korumaktır,

*Koruma sorumluluğunu yerine getirmekte başarısız olan devletlere karşı koruma sorumluluğu bulunmaktadır,

*Halkını bu dört suçtan biri ya da bir kaçına karşı koruyamayan ya da korumayan devletlerde yaşanan krize BM Şartı'nın çizdiği sınırlar içinde uluslararası toplum anında ve etkili müdahalede bulunabilir. Soykırım ve kitlesel kıyım durumunun sürekli hale gelmesi durumunda silahlı müdahale yapılabilir."

Böylece 1990'ların sonuna gelindiğinde barış destek operasyonları olarak da adlandırılan çok daha geniş kapsamlı ve sivil unsurların da aktif olarak dahil olduğu barış gücü operasyonları ile üçüncü nesil barış gücü operasyonları başlatılmıştır (Zartman vd., 1999: 38).

Soğuk Savaş döneminde süper güçler barış operasyonlarına karşı isteksiz tutum sergilemişler ancak yerlerini operasyonlarda daha etkin rol oynama konusunda istekli olan devletlere bırakmışlardır. Sonuç olarak çağdaş barış operasyonları, ateşkesleri izleyen, güvenli bölgeler oluşturan ve birtakım yönetsel faaliyetleri gerçekleştiren geleneksel uygulamalardan ziyade yerel toplumla daha derin işbirliği ve bağlılık içeren bir yapıya evrilmiştir. (Bellamy ve Williams, 2004: 200).

Birinci ve ikinci nesil Barış Gücü operasyonlarında BM'nin güç kullanımı sıkı sınırlamalara tabiydi ve bu da BM'nin şiddeti önleme konusunda etkisiz kalmasına ve dolayısıyla BM'nin meşruiyetinin aşınmasına neden oluyordu. Bunun en somut örneklerine Somali, Ruanda ve Bosna'da BM'nin etkisiz kalmasıyla rastlanılmaktadır. Nitekim meşruiyetin sorgulanması ile birlikte üçüncü nesil Barış Gücünde caydırıcı güç kullanımı daha kabul edilebilir hale gelmiştir. Son dönemde yeniden yapılanma çerçevesinde BM, insani yardım kuruluşları, uluslararası örgütler ve uluslararası sivil toplum örgütleri ve kalkınma ajanslarıyla daha koordineli çalışmakta ve insani ihtiyaçların karşılanması misyonu daha fazla ön plana çıkmaktadır. (Köse, 2006).

Uluslararası toplumda yaşanan gelişmeler, insan hakları ihlallerinin oldukça önemli boyutlara ulaşması, devlet güvenliği değil insan güvenliği algısına yönelik dönüşümü başlatmıştır. Bu durum da uluslararası duyarlılığı arttırarak uluslararası sivil insan hakları hareketini doğurmuştur (Barry, 2012: 383). Bu hareket muhtelif dönemlerde uluslararası örgütler üzerindeki baskılarını arttırarak barışın korunması ve tesisi için önemli adımlar atılmasını sağlamıştır. Şimdiki zaman Barış Gücü operasyonlarında da insan güvenliği yaklaşımından hareketle insani ihtiyaçların giderilmesi ön plana alınmıştır.

Soğuk Savaş ve küreselleşme ile birlikte çıkarlarını koruyacak güçlü bir devlete artık yaslanamamasından ötürü savunmasız kalan ve belirli bir devletin vatandaşı değil sadece birey olmasından kaynaklı belirli haklara sahip olan insan faktörü (Brown ve Ainley, 2007:1 95), Soğuk Savaş sonrasında daha da önem kazanmış ve barışın korunması için insan hakları odaklı çözümler üzerinde durulmuştur. Nitekim "Bir Barış Gündemi" kitabında da Butros Gali sorunların çözümü için bir gerekliliğin etnik, dinsel, toplumsal ya da dilsel azınlıklar başta olmak üzere insan haklarına bağlılık olduğunu vurgulayarak barışı korumada insan haklarının önemine değinmiş ve devletlerin mutlak ve sınırsız egemenlik zamanlarının geçtiğini belirtmiştir (Gali, 1992: 9).

Şimdiki zaman Barış Gücü operasyonlarında barış misyonları siyasi ve sosyal yapının kurulması için daha aktif rol oynamaya başlamıştır. Üçüncü nesil Barış Gücü misyonlarında temel amaç sadece barışın korunması değil aynı zamanda barışın bozulmasından önceki sosyal, siyasi ve ekonomik kurumların tekrardan inşa edilmesidir. Bu bağlamda temel ihtiyaçlardan elektrik, su, gıda yardımı ve güvenliğin tesisi gibi konular bazı görüşlere göre piyasa ekonomisi, serbest ticaret, sivil toplum ve IMF, Dünya Bankası gibi kuruluşlarla işbirliği yapmaları şartıyla tesis edilmekte, bu durum da az gelişmiş ülkeler tarafından bazı açılardan vesayet meclisi gibi algılanmaktadır (Köse, 2006).

Üçüncü nesil Barış Gücü operasyonlarında üzerinde durulması gereken bir diğer husus da operasyonlardaki güç kullanımı ile ilgili temel ilke değişikliğidir. Soğuk Savaş öncesi ve sonrası dönemlere bakıldığında söz konusu operasyonlarda meşru müdafaa haricinde güç kullanma konusunda isteksiz olduğu söylenebilir (Bellamy ve Williams, 2004:186). Ancak rehinelere kurtarılması, terörist organizasyonların silahsızlaştırılması ve barışın tesisi için kuvvet kullanılması yeni nesil Barış Gücü operasyonlarında daha kabul edilebilir bir nitelik almıştır.

1948 yılından itibaren 71 Barış Gücü operasyonu düzenlenmiş olup, 12'si halen devam etmektedir¹ Daha önceleri sadece çatışma sonrası ortamdaki silahsızlanmayı ve tampon bölge oluşturmayı amaçlayan birinci ve ikinci nesil Barış Gücü misyonları üçüncü nesille birlikte artık daha karmaşık hale gelmiş ve askeri niteliğini kaybederek birçok kurumun katıldığı hibrid operasyonlara dönüşmüştür.

4 BARIŞI DESTEKLEME HAREKATLARININ GÖREVLENDİRİLMESİNDE HUKUKİ ZEMİN

Birleşmiş Milletler Antlaşmasının 1'inci maddesi "*Uluslararası barış ve güvenliği korumak ve bu amaçla: barışın uğrayacağı tehditleri önlemek ve bunları boşa çıkarmak, saldırı ya da barışın başka yollarla bozulması eylemlerini bastırmak üzere etkin ortak önlemler almak ve barışın bozulmasına yol açabilecek nitelikteki uluslararası uyuşmazlık veya durumların düzeltilmesini ya da çözümlenmesini barışçı yollarla, adalet ve uluslararası hukuk ilkelerine uygun olarak gerçekleştirmek;*" hükmünü amirdir. Bu çerçeveden bakıldığında, BM'nin teşkil ettiği Barış Gücü misyonlarının Antlaşmanın bizzat kendisince meşruiyet kazandırıldığı görüşüne sahip olanlar ile "de facto" bir uygulama ile Barış Gücü misyonlarının teşkil edildiğine dair karşıt görüş arasındaki çizgide değişen nitelikte görüşler bulunmaktadır. Ancak teşkilatın bu türden operasyonlar kurabilmesi için, Kurucu Antlaşması'nda bazı açık ya da örtülü yetkilere sahip olması gerekliliği açıktır (Öncü, 2006).

Gerçekten de BM Antlaşması incelediğinde Antlaşma'da Barış Gücü misyonları ile ilgili doğrudan bir düzenleme bulunmadığı görülmektedir (Yaman, 2007: 25). Bu açıdan, doktrinde muhtelif görüşler bulunmakta ve Barış Gücü misyonlarının hukuksal meşruiyeti ile ilgili çözümlenmeler yapılmaktadır (Haznedar, 2013).

BM Antlaşmasının birinci maddesini temel alan ilk görüş sahiplerine göre bu güçlerin herhangi bir maddeye dayandırılmasına gerek bulunmamaktadır. Bu görüşe sahip olanların temel dayanağı Birleşmiş Milletlerin amacının uluslararası barış ve güvenliği korumak olduğundan, teşkilatın bu amacını gerçekleştirmek için her türlü yetkiye sahip olduğudur (Keskin, 1998: 183). Yine benzer bir görüşte, bu amaç Antlaşma'nın 1. maddesinde açıkça belirtildiğinden bu maddenin Barış Gücü operasyonlarına hukuki dayanak oluşturabileceği belirtilmiştir (Öncü, 2006: 34).

Barış Gücü misyonlarının bizzat BM Antlaşmasından dayanak aldığı iddia eden bir diğer görüşte ise BM Antlaşmasının 6'ncı bölümüne atıfta bulunmaktadır. Nitekim 36'ncı madde "*Güvenlik Konseyi, bir uyuşmazlığın ya da benzeri bir durumun herhangi bir evresinde, uygun düzeltme yöntem ya da yollarını tavsiye edebilir.*" hükmünü amir olup, bu görüştekiler söz konusu maddeden hareketle Güvenlik Konseyinin Barış Gücü misyonlarını teşkil edebileceğini ifade etmektedirler (Keskin, 1998: 183; Öncü, 2006: 35).

BM Antlaşmasının 7'nci bölümüne atıfta bulunan bir diğer görüş ise Antlaşmanın 39 ve 40'ıncı maddelerini ön plana çıkararak Güvenlik Konseyinin Barış Güçlerini teşkil edebileceğini, bu bağlamda da Barış Güçlerinin uyuşmazlıkların barışçı yollarla çözülmesindeki yollardan bir olabileceğinin üzerinde durmaktadır (Keskin, 1998: 183).

Doktrin çalışmalarından bir diğerinde de Barış Güçlerinin eski Genel Sekreterlerden Dag Hammarskjöld'un katkısıyla birlikte "Bölüm 6 buçuk olarak" değerlendirilmesi gerektiği çünkü Barış Güçlerinin zorlama

¹ Ayrıntılı bilgi için bakınız "<https://peacekeeping.un.org/en/where-we-operate>"

önlemleri içermediği; aksine gönüllülük üzerine kurulmuş bir mekanizma olduğu, bu nedenle 6. ve 7. Bölümler arasında bir yerin, bu mekanizmanın hukuksal dayanağını oluşturduğu görüşü kabul görmektedir. (Güngör, 2008: 9-10).

Sonuç olarak BM Antlaşması'nda açıkça BM Barış Gücü Misyonlarından bahsedilmediği görülmekte olup; rızaya dayalı, tarafsız ve meşru savunma durumları hariç kuvvet kullanma yetkileri olmayan bu operasyonlar, kurucu antlaşmada açıkça öngörülmedikleri için, açık hukukî dayanaktan yoksun bir şekilde doğdukları söylenebilir (Demirtaş, 2014). Ancak Barış Gücü misyonlarının zamanla ihtiyaçtan doğması, onların gerekliliğini göstermiş ve gelişen ihtiyaçlar doğrultusunda teşkil edilen bu güçler "de facto" bir durum yaratarak örf ve âdet hukuku kuralları ortaya çıkarmıştır (Yaman, 2007: 33; Haznedar, 2013). Nitekim hukuki dayanağa bağlama çabaları kapsamında ortaya atılan tüm bu görüşler incelendiğinde de BM Barış Gücü misyonlarına bir meşruiyet atfetme çabası görülmektedir.

4.1 Güvenlik Konseyi Tarafından Görevlendirme

"Tüm üye devletlerin katıldığı ve bir oy hakkına sahip olduğu Genel Kurul ve beşi daimî 15 üyeden oluşan Güvenlik Konseyi BM'nin önemli ana organlarından. Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Rusya, İngiltere, Fransa ve Çin'in daimî üye sıfatıyla yer aldığı Güvenlik Konseyi, uluslararası barış ve güvenliğin sağlanması konusunda görevlidir." (Türkey, 2022: 683).

Güvenlik Konseyi BM'nin yürütme, hayati kararların onay ve icra mekanizması olarak işlev görmektedir (Çolak ve Köse, 2020: 21). Güvenlik Konseyi, Birleşmiş Milletlerin barış ve güvenliğin sağlanmasından sorumlu en yetkili organıdır (BM madde 24/1). Bu bağlamda Antlaşma uluslararası barış ve güvenliğin sağlanmasında asıl sorumluluğu Güvenlik Konseyi'ne vermiştir (Göçer, 2009: 14). Antlaşma uyarınca, üye devletler, Konsey'in kararlarını kabul etmek ve uygulamak zorundadır. Konsey, kararlarını yürürlüğe sokmak için gerekli önlemleri alma yetkisini Antlaşmanın VII. Bölümünden almaktadır. Emirlerinin yerine getirildiğinden emin olmak için ambargo ve yaptırım uygulayabilir ya da Barış Gücünü devreye sokabilir (The United Nations Today, 2016). Bu bağlamda Antlaşma, Güvenlik Konseyine uluslararası barış ve güvenliği korumak veya yeniden tesis etmek için atabileceği adımlar hususunda geniş yetkiler vermiştir (Nalcioğlu, 1997: 36). Ayrıca Antlaşmanın 1'inci maddesinin 1'inci bendi de Birleşmiş Milletler Teşkilatının en önemli amacının uluslararası barış ve güvenliği korumak olduğundan bahisle, teşkilata bu amaçla barışın uğrayacağı tehditleri önlemek ve uzaklaştırmak üzere etkili kolektif önlemler almasını görev olarak yüklemiştir (Nalcioğlu, 1997: 36). Yine 39'uncu madde kapsamında Antlaşma barışın tehdit edildiği, bozulduğu veya bir saldırı eyleminin gerçekleştiği durumlarda Güvenlik Konseyine geniş bir tavsiyede bulunma yetkisi vermiştir (Nalcioğlu, 1997: 38).

4.2 Genel Kurul Tarafından Görevlendirme

Güvenlik Konseyinin karar alma usulü, 15 üye devletten 9'unun olumlu oy kullanması diğer daimî 5 üyenin ise olumsuz oy kullanmaması şartı ile mümkün olmaktadır. Daimî üyelerden birisinin dahi olumsuz oy kullanması yani veto etmesi durumunda herhangi bir karar alınamamakta ve böylece karar alma süreci uzamakta ya da hiç mümkün olmamaktadır (Bozkurt, 2003: 48). Bu durumu engellemek ve tıkanıklığı aşmak için Antlaşma, Genel Kurul'a da bazı yetkiler tanımıştır.

Genel Kurul tarafından teşkil edilmiş bir Barış Gücü misyonunun hukukiliği üç kritere bağlıdır. Bunlardan ilki Güvenlik Konseyi'nin aynı konuda üzerinde herhangi bir tasarrufunun olmaması, ikincisi Barış Gücü operasyonunun ancak Genel Kurul'un tavsiyesi sonrasında teşkil edilmesi ve üçüncüsü de Barış Gücü misyonu ile ilgili olarak topraklarında Barış Gücü misyonu teşkil edilecek ülkenin rızasının bulunması durumudur (Bozkurt, 2003: 86).

Birleşmiş Milletler Antlaşmasının 11'inci maddesi Genel Kurul'a uluslararası barış ve güvenliğin korunması için yapılacak işbirliğinin genel ilkelerini inceleme ve bu ilkeler doğrultusunda hem üye devletlere hem de Güvenlik Konseyine tavsiyede bulunma yetkisi vermiştir. (The United Nations Today, 2016) Genel Kurul'un bu güçleri oluşturmadaki hukuksal dayanağını 22. madde oluşturmakta, bu durumda da Barış Güçleri Genel Kurul'un yardımcı organı olarak görülmektedir (Keskin, 1998: 183-184). Ancak uygulamaya bakıldığında Genel Kurul'un söz konusu yetkileri çok sık kullanmadığı görülmektedir (Keskin, 1998: 148).

5 BM BARIŞ OPERASYONLARINDA TEMEL İLKELER

Barış misyonlarının uygulamasında temel olarak bazı ilkeler benimsenmiştir. Bu ilkelerin belirlenmesindeki esas amaç misyonların birtakım prensipler çerçevesinde yönetilmesini sağlamak ve belirli standartları yakalamaktır (Houghton ve Trinko, 1984: 84).

5.1 Rıza İlkesi

Rıza ilkesi, ev sahibi ülkenin rızasının alınması barış misyonlarının olmazsa olmazıdır. Taraflar rızalarını, bir bildirimle ya da Genel Sekreter'e gönderilen bir mesajla gösterirler (Keskin, 1998: 175)

Barış Güçleri zorlama önlemleri kapsamına girmediği için tarafların rızasının alınması zorunludur ve bu rıza tüm operasyon döneminde geçerli olmalıdır (Öncü, 2006: 48-49) Nitekim 1956 Süveyş Krizi sonrası Genel Kurul tarafından Mısır'da kurulan ilk Barış Güçlerinden UNEF'teki rıza 1967 yılında Mısır tarafından kaldırılınca söz konusu misyonun görevine derhal son verilmiş ve misyonun unsurları geri çağrılmıştır (United Nations, 2016). Tarafların rızası sağlanmadığı sürece barışı koruma operasyonlarının amacına ulaşması bu bağlamda değerlendirildiğinde mümkün görünmemektedir.

5.2 Kuvvet Kullanmama İlkesi

Barış Gücü misyonlarının uygulanması esnasındaki temel prensiplerden birisi de misyonu oluşturan güçlerin ilke olarak kuvvet kullanmamalarıdır. Bu ilke genel anlamda misyonu oluşturan unsurların meşru savunma durumları hariç kuvvet kullanma yetkileri olmadığını ifade etmektedir. Başka bir deyişle kuvvet kullanmama ilkesi kendini savunma durumu haricinde güç kullanmama ve güç kullanma durumu söz konusu olursa da asgari seviyede güç kullanımını açıklamaktadır.

Barış gücü misyonlarının ilk evrelerine bakıldığında geleneksel bakış açısıyla meşru müdafaa dışında güç kullanma konusunda isteksiz olduğu görülmektedir (Bellamy ve Williams, 2004: 186). Ancak son dönem BM barışı koruma operasyonlarında kuvvet kullanmama ilkesi de değişmeye ve gelişmeye başlamıştır. Kanunsuz oluşumların silahsızlandırılması, rehinelere kurtarılması ve düzenin sağlanması gibi konularda son dönemlerde güç kullanıldığı söylenebilir.

5.3 Tarafsızlık İlkesi

Tarafsızlık ilkesi Barış Güçleri için belirlenen temel prensipler arasındadır (Köse, 2006). Bu ilkede gözetilen temel husus, Barış Güçlerinin çatışma içerisinde bulunan taraflar arasında herhangi bir tarafı gözetmeden barışın teminini sağlamaya çalışmalarıdır.

Barış Güçleri için olmazsa olmaz şartlardan birisi olan tarafsızlık gereğince Barış Güçleri uyuşmazlığa taraf olanlara eşit mesafede olmalı, bir tarafın lehine olabilecek şekilde hareket etmekten kaçınmalıdır (Yaman, 2007: 45). Başka bir deyişle tarafsızlık ilkesi kapsamında Barış Güçleri, saldırgan ile saldırıya maruz kalan arasında bir ayırım yapmadan taraflara eşit mesafeli olabilmeli, yansız kalabilmelidir (Öncü, 2006: 50). Tarafsızlık, tarafların işbirliğini ve rızalarını sağlamak için çok önemli olmakla birlikte hiçbir şeyi karışmamak ya da hareketsiz kalmak ile karıştırılmamalıdır (Üstünel, 2017: 164).

5.4 İç İşlere Karışmama İlkesi

İç işlere karışmama prensibi, genel olarak uluslararası toplumun, bir devletin siyasal rejimi ve ulusal yetki alanına giren konularla ilgilenmemesi anlamına gelmektedir. Devletin ülkesindeki düzenlemeleri yapabilme iktidarına sahip olması onu tek yetkili otorite yapmaktadır (Mazower, 2013: 167). Bu otoritenin sarsılmaması için uluslararası hukukta iç işlere karışma yasağı temel bir kural olarak belirlenmiştir (Öğüt, 2013).

Barış Gücü operasyonlarının icrası esnasında da bu temel ilke gözetilmekte ve mümkün olduğu kadar devletlerin egemen olduğu konularda herhangi bir düzenleme getirilmemeye çalışılmaktadır. Buradaki temel amaç, rıza gösteren tarafın egemenlik haklarının ihlalinin engellenmesidir. Nitekim Antlaşmanın 2'nci maddesinde de Antlaşmanın hiçbir hükmünün Birleşmiş Milletlere herhangi bir devletin kendi iç yetki alanına giren konulara müdahale yetkisi vermediği gibi üyeleri de bu türden konuları Antlaşma uyarınca bir çözüme bağlamaya zorlayamayacağı belirtilmiştir. Tüm üyelerinin egemen eşitliği ilkesi üzerine kurulan BM'de devletlerin özü itibarıyla ulusal yetkisine giren işlere BM'nin karışmasına izin verilmez.

6 SONUÇ

BM Barış Gücü misyonları barışı tesis iddiasında olup, tarihi süreç açısından misyonlar incelendiğinde her ne kadar insanlığa önemli katkıları olduğu görülse de; Soğuk Savaş döneminde, Barış Gücü operasyonları iki kutuplu dünyada BM Güvenlik Konseyindeki vetolarla sekteye uğramış; Barış Gücü operasyonlarının gerçekten aktif rol alması için Soğuk Savaşın sona ermesinin beklenmesi gerekmiştir. İkinci nesil Barış Gücü operasyonları da barışı tesis iddiasını sürdürmüştür ancak gerek finansal yetersizlikler, gerekse de ülkelerin ulusal çıkarlarının örtüşmemesi söz konusu sıcak alanlarda barışın tesisine yönelik oydaşma oluşmasını engellemiştir. Üçüncü nesil Barış Gücü operasyonlarında ise tüm kurumları ile beraber barışın tesisi amaçlanmış, bu durum da ne yazık ki bazı açılardan vesayet sistemi benzeri yapılar oluştuğuna dair düşünceleri tetiklemiştir. Siyasi bağımlılığa sebep olacak bir barış, nihayetinde bağımsızlığı ve bir devletin en temel ögesi olan içişlerine karışılmaması ilkesini zedeler.

Barış Gücü misyonlarının hangi hukuki çerçevede oluşturulduğuna dair tereddütler uygulamayı engellememekte; doktrinde 6, 7, 6.5. bölüm gibi göndermelerle amaçlanan barış için bir çaba sarf edilmektedir. Ancak söz konusu çabalar BM'ye üye ülkelerin Barış Gücü misyonlarına yeteri kadar finansman, personel ve donanım açısından desteklememesi sebepleriyle sekteye uğramaktadır.

Bu kadar çatışmanın bulunduğu bir dünyada barışa ihtiyacın olduğu kesindir. BM Barış Gücü misyonlarının etkin bir biçimde tanımlanmış görevler ve yeterli donanım, personel ve finansman unsurları sayesinde daha başarılı olacağı aşikardır. Bu bağlamda uluslararası arenada devletler, bir oydaşma içerisinde bulunmanın ortamlarını yaratmalı ve Avusturyalı Yazar Stefan Zweig'ın da ifade ettiği gibi birileri tıpkı savaşı başlattığı gibi barışı da başlatmalıdır.

İnsan hayatı en önemli değerdir ve hayati tehlike olmadığı sürece savaş bir cinayettir. Birleşmiş Milletler gerek Soğuk Savaş döneminde gerekse de Soğuk Savaş sonrası dönemde barışı koruma operasyonlarında yetersiz kalmıştır. BM Barış Gücü misyonları bütün sorunları çözememektedir. Kapasitesi, üye ülkelerden yeteri kadar finansal destek alamadığı ve yeteri kadar personel istihdam edilemediği için sınırlıdır.

BM Güvenlik Konseyindeki daimî “beş ülke” veto yetkisine dayanarak diğer tüm ülkelerin yönetiminde söz sahibi olmaya çalışmakta, söz konusu düşünce biçimi ise barışın tesisini zorlaştırmaktadır. BM'ye üye tüm ülkeler tek bir Dünya olduğunu kabullenmeli ve tüm Dünya vatandaşlarının bu topraklar üzerinde yaşam hakkı olduğunu görmelidir. Günümüz uluslararası ilişkilerinde ahlak, etik, vicdan ve norm değerler gibi kavramların daha sık ve amacına yönelik kullanılması ve BM gibi kendisini tüm dünyanın güvenliğine adanmış bir teşkilatın aktif ve uygulanabilir etkin çözümler bulması, insanlığı daha yaşanabilir günlere çıkaracaktır.

KAYNAKÇA

Ardıç, S. (2022). BM Barış Gücü . Selçuk Üniversitesi Adalet Meslek Yüksekokulu Dergisi, 5 (1), 39-70 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/suamyod/issue/68603/1024682>

Arsava, A. F. (2011). Egemenlik ve koruma sorumluluğu. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 15(1), 101-124.

Barry, N. P. (2012). Modern Siyaset Teorisi. Ankara: Liberte Yayıncılık.

Bellamy, A. J., & Williams, P. (2014). Conclusion: What future for peace operations? Brahimi and beyond. In Peace Operations and Global Order (pp. 183-212). Routledge.

Bozkurt, E. (2003). Birleşmiş Milletler Sisteminde Kuvvet Kullanımı. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Brown C., & Ainley, K. (2007), Uluslararası İlişkileri Anlamak. İstanbul: Yayınodası Yayıncılık.

Butros-Gali, B. (1992). Bir Barış Gündemi. New York: Birleşmiş Milletler Yayınları.

Çolak, Ö. & Köse, İ. (2020). Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin Reformu Sorunsalı: İtalya'nın Beklentileri ve Stratejileri . Gazi Akademik Bakış, 13 (26), 21-48 .

Demirdöğen, Ü. D.(1995). Birleşmiş Milletler Barış Güçleri, Değişen Dünyada İnsan. Hukuk ve Devlet, İstanbul: Engin Yayıncılık.

- Demirtaş, B. (2014), "İnsani Müdahale ve Barış Operasyonları", <http://akademikperspektif.com/2014/08/22/insani-mudahale-ve-baris-operasyonlari/> (29.05.2023)
- Elçi, İ. H. (2022). İngiliz Okulu'nun Düzen-Adalet Tartışması Bağlamında BM Barışı Destekleme Operasyonlarının Analizi. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, Cilt 77, No.3, 2022, s. 463 – 484
- Göçer, M. (2009), İnsan Haklarının Korunması ve Birleşmiş Milletler. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Guehenno, J.M. (2003), Handbook on United Nations Multidimensional Peacekeeping Operations. New York: Department of Peacekeeping Operations.
- Gülmez, M. (2004). Birleşmiş Milletler Sisteminde İnsan Haklarının Korunması. Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları.
- Haznedar, O. (2013). Uluslararası Barış ve Güvenliği Sağlamada Birleşmiş Milletler Barış Güçleri. http://www.academia.edu/9427373/BM_Bar%C4%B1%C5%9F_g%C3%BC%C3%A7leri (14.05.2023).
- Henkin, L, Hoffmann, S., Kirkpatrick, J.J., Gerson, A., Rogers, W.D. Scheffer, D.J. (1989), Right V. Might, International Law and the Use of Force. New York: Council on Foreign Relations Press.
- Houghton, R. B. & Trinkka, F.G. (1984). Multinational Peacekeeping in the Middle East, Department of State Publication Foreign Service Institute. Center for the Study of Foreign Affairs.
- Keleş, R. Olcay, O., Özden, Y.G., Ozankaya, Ö., Kuçuradi, I., Gemalmaz, M.S., Arsava, F., Özdenoğlu, Ş., & Faruk Bingün, H. (1990), Birleşmiş Milletler Türk Derneği 1988 Yıllığı İnsan Hakları Özel Sayısı., Ankara: Birleşmiş Milletler Türk Derneği.
- Keskin, F. (1998), Uluslararası Hukukta Kuvvet Kullanma: Savaş, Karışma ve Birleşmiş Milletler. Ankara: Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları.
- Keskin, F. (1999). Yeni Barış Güçleri. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 54 (4), 67-81.
- Kolasi, K. (2013). Soğuk Savaş'ın Barışçıl Olarak Sona Ermesi ve Uluslararası İlişkiler Teorileri. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 68 (2), 149 - 179
- Köse, T. (2006). Barış Gücünün Tanımı ve Kapsamı. <http://arsiv.setav.org/public/HaberDetay.aspx?Dil=tr&hid=11778&q=baris-gucunun-tanimi-ve-kapsami> (29.03.2023).
- Mazower, M. (2013). Büyülü Saray Yok: İmparatorluğun Sonu ve Birleşmiş Milletler'in İdeolojik Kökenleri. (Çev.) N. İlkaya Elçioğlu. İstanbul: Alfa Yayıncılık
- Mengiler, Ö. (2014)., Çatışmadan Barışa Birleşmiş Milletler Barışı Kurma Komisyonu, (Ankara: İmaj Yayınevi).
- MPF, (2000). Peace Support Operations Handbook Part 1. Headquarters Multinational Peace Force (MPF) South – Eastern Europe Brigade, Plovdiv.
- Nalcioğlu, Orhan (1997). Birleşmiş Milletler Barışı Koruma Harekatının Hukuksal Esasları. Ankara: Genelkurmay Basımevi.
- Öğüt, S. (2013), Egemen Eşitlik Prensibine Modern Uluslararası Hukuk Açısından Bir İstisna Hali Olarak Yaklaşma. Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 19(3), 147-162.
- Öncü, M. (2006). Birleşmiş Milletler Barışı Koruma Operasyonlarının Hukukî Temelleri. <http://www.usak.org.tr/dosyalar/dergi/dC2hNomxtjV7fjMBUxeQvRYH6Zh2Bn.pdf> (28.06.2023).
- Özdemiroğlu, N. (1996). Birleşmiş Milletler Kararlarında Eski Yugoslavya ve Bosna Hersek. İstanbul: Dayanışma Vakfı Yayını.
- Taşlıcalı Koç, T. (2023). Ukraine-Russian Federation Relations within the Concepts of Security Dilemma and Responsibility To Protect (R2P)", Sivas Cumhuriyet University Journal of Economics and Administrative Sciences, 24 (3), 383-392.
- The United Nations Today (2016). <http://www.unicankara.org.tr/today/2.html> (29.03.2023)

Türkay, H. (2022). Güncel Gelişmeler Işığında Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin Yeniden Yapılandırılması. Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, XII (II), 681-709. DOI: 10.54704/akdhfd.1169745

United Nations (1998). Department of Public Information, UN Peacekeeping 50 Years 1948-1998. New York.

United Nations (2023). <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/unef1facts.html> (17.0/8.2023)

Üstünel, O. (2017). Barış Harekâtlarında Kuvvet Kullanma (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Yaman, T. (2007). Barışı Destekleme Harekâtının Hukuksal Temelleri ve Barışı Destekleme Harekâtına Katılımın Türkiye'ye Sağladığı Faydalar. (Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

Zartman, I. W, & Rasmussen, J.L. (1999). Peacemaking in International Conflict, Methods & Techniques. Washington D.C.: United States Institute of Peace Press.